

Naléhavý právní zájem

Pravidlo, podle něhož soud rozhoduje podle stavu, který existuje v době vyhlášení rozhodnutí (vyjádřené v § 154 odst. 1 o. s. ř.), nic nemění na tom, že otázku existence naléhavého právního zájmu na požadovaném určení soud posuzuje vždy ve vztahu ke konkrétním skutkovým okolnostem, které žalobce (navrhovatel) vylíčí v žalobě (návrhu).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 29 Cdo 3736/2012, ze dne 25.6.2013)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci navrhovatelů a/ E. B., b/ A. Č., c/ K. K., d/ J. K., e/ J. L., f/ I. L., g/ K. M., h/ V. N., ch/ D. B., i/ H. S., a j/ J. S., všech zastoupených JUDr. J.S., advokátem, se sídlem v M., za účasti 1/ H., družstva v Olomouci v likvidaci, se sídlem v O., 2/ M. M., 3/ P. M., 4/ K. P., zastoupené JUDr. Z.M., advokátkou, se sídlem v O., 5/ D. K., 6/ D. P., 7/ L. P., a 8/ S. S., účastníků 1/ až 3/ a 5/ až 8/ zastoupených JUDr. J.Š., advokátem, se sídlem v O., o určení členství v družstvu, vedené u Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci pod sp. zn. 30 Cm 101/2010, o dovolání navrhovatele g/ K. M. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. srpna 2011, č. j. 8 Cmo 14/2011-147, tak, že usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 4. srpna 2011, č. j. 8 Cmo 14/2011-147, se ve vztahu mezi navrhovatelem K. M. a účastníky Hygií, družstvem v Olomouci v likvidaci, M. M., P. M., K. P., D. K., D. P., L. P. a S. S., ruší a věc se potud vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Usnesením ze dne 3. listopadu 2010, č. j. 30 Cm 101/2010-78, Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci zamítl návrh, jímž se navrhovatelé domáhali určení, že účastníci 2/, 3/, 4/, 5/, 6/, 7/ a 8/ nejsou členy Hygie, družstva v Olomouci v likvidaci (dále jen „družstvo“) [výrok I.], a rozhodl o nákladech řízení [výrok II. a III.].

Vrchní soud v Olomouci v záhlaví označeným usnesením potvrdil výrok I. usnesení soudu prvního stupně (výrok první), změnil výroky II. a III. usnesení soudu prvního stupně tak, že zavázal každého z navrhovatelů zaplatit poměrnou část nákladů řízení před soudem prvního stupně (výrok druhý), a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok třetí).

Soudy vyšly z toho, že:

1/ Druhá až osmá účastnice řízení požádaly o přijetí za členky družstva, a to písemnými přihláškami ze dne 9. února 2010 (M. M.), 16. února 2010 (P. M.), 4. prosince 2009 (K. P., dříve K.), 22. února 2010 (D. K.), 19. února 2010 (D. P.), 6. dubna 2010 (L. P.) a 22. února 2010 (S. S.).

2/ Představenstvo družstva rozhodlo o přijetí druhé až osmé účastnice řízení za členky družstva, a to na jednáních konaných 8. prosince 2009 (přijetí K. P.), 17. února 2010 (přijetí M. M. a P. M.), 24. března 2010 (přijetí D. K. a S. S.) a 6. dubna 2010 (přijetí D. P. a L. P.).

3/ Vstupní vklad ve výši 5.000,- Kč uhradila každá z účastnic v hotovosti do pokladny družstva - M. M. dne 29. března 2010, P. M. 31. března 2010, K. P. 24. března 2010, D. K. 6. dubna 2010, D. P. 6. dubna 2010, L. P. 7. dubna 2010 a S. S. 6. dubna 2010.

4/ Podle článku 4 stanov družstva účinných od 1. března 2007 uchazeč o členství žádá o členství v družstvu formou písemné přihlášky, která obsahuje i jeho budoucí závazek k úhradě vstupního vkladu a základního vkladu podle těchto stanov poté, co bude přijat za člena družstva (odstavec 2). O přijetí člena rozhoduje na své nejbližší schůzi představenstvo družstva, které v případě kladného

rozhodnutí o přijetí určí uchazeči dostatečnou lhůtu pro splacení vstupního vkladu (odstavec 3). Členství vzniká dnem uhrazení vstupního vkladu (odstavec 4).

5/ Z článku 7 odst. 1 stanov vyplývá, že podmínkou přijetí uchazeče o členství za člena je uhrazení vstupního vkladu ve výši 5.000,- Kč složenkou na účet družstva.

Soud prvního stupně - konstatuje, že navrhovatelé (jakožto členové družstva) osvědčili svůj naléhavý právní zájem na určení, že jiné osoby nejsou členy družstva - uzavřel, že druhé až osmé účastníci vzniklo členství v družstvu v souladu se zákonem i stanovami, neboť všechny splnily podmínky vzniku členství vymezené v článku 4 stanov - tedy písemnou přihlášku obsahující i budoucí závazek k úhradě vstupního vkladu a základního vkladu, zaplacení vstupního vkladu a rozhodnutí představenstva o přijetí. Členství v družstvu pak vzniklo těmto osobám ke dni uhrazení vstupního vkladu.

Zda byl vstupní vklad uhrazen před či po vyrozumění ze strany družstva o souhlasu představenstva s přijetím za člena, stejně jako okolnost, že vstupní vklad uhradily uchazečky o členství do pokladny družstva, nikoliv složenkou na účet družstva, přitom na uvedeném závěru dle názoru soudu prvního stupně ničeho nemění. Právně bezvýznamné jsou přitom též motivy jednotlivých uchazeček ke vstupu do družstva, neboť okolnost, že tyto samy podepsaly přihlášky do družstva, zaplatily vstupní vklad a účastnily se následných členských schůzí družstva konaných 21. dubna 2010 a 8. července 2010, svědčí dle názoru soudu o jejich vážné a skutečné vůli stát se členkami družstva.

Soud odmítl námitku, podle níž by o přijímání nových členů měla rozhodovat podle článku 15 odst. 2 písm. h/ stanov členská schůze družstva, konstatuje, že nejde o koncepci rozvoje družstva a stanovy nadto obsahují speciální ustanovení týkající se přijímání nových členů, které svěřují do kompetence představenstva.

Uvedl, že v procesu přijímání nových členů nemůže jít ani o zneužití většiny podle § 56a odst. 1 zákona č. [513/1991](#) Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), neboť dané ustanovení se týká hlasování, tedy výkonu členských práv, a nemůže tak být aplikováno na posouzení právního úkonu, kterým se dotčené osoby měly družstevníky teprve stát. Nelze aplikovat ani § 56a odst. 2 obch. zák., neboť se týká zneužívajícího jednání společníka (člena družstva), a nelze je tak vztáhnout na úkony před vznikem členství, „při jeho samotném vzniku“.

Odvolací soud na rozdíl od soudu prvního stupně uzavřel, že navrhovatelé nemají naléhavý právní zájem na určení, že druhá až osmá účastnice nejsou členkami družstva, neboť „veškerá tvrzení navrhovatelů se logicky týkají doby před podáním návrhu na zahájení řízení a navrhovatelé nepožadovali v návrhu určení „nečlenství“ účastníků 2) - 8) v drutvu ke konkrétnímu datu... Požadovaným určením (k datu rozhodnutí soudu) se totiž nezíská právní jistota, zda ke konkrétním datům v minulosti byli či nebyli účastníci 2) - 8) členy družstva a neodstraní se tak možnost sporů, které by mohly následovat“.

I kdyby však naléhavý právní zájem na požadovaném určení byl dán, pokračoval odvolací soud, nebyl by návrh důvodný, neboť při přijímání druhé až osmé účastnice za členky družstva byly splněny všechny podmínky vyžadované stanovami pro vznik členství, které jim tak vzniklo ke dni uhrazení vstupního vkladu. Skutečnost, že při úhradě vstupního vkladu nebyl přesně dodržen stanovami určený postup, tedy úhrada složenkou, nemůže mít dle názoru odvolacího soudu za následek, že by členství druhé až osmé účastnice v družstvu nevzniklo.

Odvolací soud se rovněž ztotožnil se závěry soudu prvního stupně, podle nichž přijímání nových členů do družstva není základní otázkou koncepce rozvoje družstva, o níž rozhoduje členská schůze družstva, stejně jako že v projednávané věci nejde o zneužití většiny podle § 56a odst. 1 obch. zák. a nelze aplikovat ustanovení § 56a odst. 2 obch. zák.

Navrhovatel K. M. napadl rozhodnutí odvolacího soudu v celém rozsahu dovoláním, opíraje jeho přípustnost o ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), uplatňuje přitom dovolací důvody dle § 241a odst. 2 o. s. ř. a navrhuje, aby rozhodnutí odvolacího soudu bylo zrušeno a věc byla vrácena tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vadu řízení, která má za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, spatřuje dovolatel ve skutečnosti, že odvolací soud konstatoval nedostatek naléhavého právního zájmu navrhovatelů na požadovaném určení, ač jeho existenci po celou dobu řízení nikdo nezpochybňoval a účastníci řízení na tento závěr nemohli žádným způsobem reagovat. Odvolací soud tak dle názoru dovolatele rozhodl překvapivě a porušil jejich právo na spravedlivý proces.

Závěr, podle něhož navrhovatelé nemají na požadovaném určení naléhavý právní zájem, navíc považuje dovolatel za nesprávný. Je přesvědčen, že dané určení je způsobilé vyřešit otázku počtu členů družstva, tedy vztahy jak mezi „dosavadními a novými“ členy, tak ve vztahu k samotnému družstvu. K datu rozhodnutí soudu by tak účastníci získali právní jistotu o tom, kdo je a není členem družstva.

Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, podle něhož se druhá až osmá účastnice staly členkami družstva. Namítá, že podle článku 7 odst. 1 stanov je podmínkou vzniku členství skutečnost, že vstupní vklad je zaplacen složenkou na účet družstva, ani jedna z účastnic však vstupní vklad složenkou neuhradila, a proto jim členství v družstvu nemohlo vzniknout.

Předepsaný způsob platby (složenkou) představuje dle dovolatele ochranu a pojistku proti zneužití „neomezené“ moci řídit a ovlivňovat družstvo ze strany představenstva, jakožto orgánu majícího ve své pravomoci přijímat nové členy. Slouží k tomu, aby nemohlo docházet ke „spekulacím“ při vzniku členství jiných než zakládajících osob družstva – zajištění dostatečné většiny hlasů pro „odhlasování“ nejdůležitějších rozhodnutí na členské schůzi – neboť v případě platby složenkou se stává nezpochybnitelným den vzniku členství nově přibíraných osob.

Dovolatel nesouhlasí rovněž se závěrem, podle něho přijímání nových členů není zásadní otázkou koncepce rozvoje družstva. Má za to, že „navýšení“ členské základny o více než 28% je základní otázkou koncepce rozvoje družstva, neboť „se změně dosavadní hlasovací většina na členské schůzi na menšinu“. O této otázce tak má dle jeho názoru s ohledem na článek 15 odst. 2 písm. h/ stanov rozhodovat členská schůze.

Zpochybňuje rovněž závěr odvolacího soudu, podle něhož nelze v projednávané věci aplikovat § 56a odst. 2 obč. zák. Je přesvědčený, že všechny podmínky pro jeho použití jsou splněny, když šlo o jednání členů představenstva (a zároveň členů družstva), které bylo zneužívající, neboť minimálně 4 osoby byly představenstvem přijaty za členy až poté, co se představenstvo prokazatelně dozvědělo o snahách o ukončení činnosti družstva, v jehož důsledku vznikla dosavadním členům družstva majetková újma, neboť obvyklá (tržní) hodnota členských práv a povinností každého dosavadního člena družstva se díky vstupu nových členů poměrně snížila.

K. P. ve vyjádření k dovolání vyvrací jednotlivé dovolací námitky a navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání odmítl, případně zamítl.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a/ o. s. ř., když odvolací soud sice rozhodl o potvrzení usnesení soudu prvního stupně (podle ustanovení § 219 o. s. ř.), po obsahové stránce však práva a povinnosti účastníků právního vztahu, jehož se určení týká, posoudil oproti soudu prvního stupně jinak. Odvolací soud totiž – na rozdíl od soudu prvního stupně – návrh zamítl pro nedostatek naléhavého právního zájmu na požadovaném určení ve smyslu ustanovení § 80 písm. c/ o. s. ř., takže z hlediska přípustnosti dovolání se jedná o měnící rozsudek odvolacího soudu (k tomu

srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 224/2001, uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 12, ročník 2003, pod číslem 210). Dovolání je i důvodné.

Podle § 80 písm. c/ o. s. ř. žalobou (návrhem na zahájení řízení) lze uplatnit, aby bylo rozhodnuto zejména o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem.

Již v rozsudku ze dne 27. března 1997, sp. zn. 3 Cdon 1338/96, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 3, ročník 1997, pod číslem 21 (dále jen „SJ 21/97“), Nejvyšší soud uvedl, že určovací žaloba podle § 80 písm. c/ o. s. ř. je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu, a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy, tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá. Zamítá-li soud žalobu na určení, zda tu právo nebo právní vztah je či není, pro nedostatek naléhavého právního zájmu na takovém určení, je vyloučeno, aby současně žalobu přezkoumal po stránce věcné.

Z nálezu Ústavního soudu ze dne 20. června 1995, sp. zn. III. ÚS 17/95, pak vyplývá, že o naléhavý právní zájem může zásadně jít jen tehdy, jestliže by bez soudem vysloveného určení, že právní vztah nebo právo existuje, bylo buď ohroženo právo žalobce, nebo by se jeho právní postavení stalo nejistým, což – řečeno jinými slovy – znamená, že buď musí jít u žalobce o právní vztah (právo) již existující (alespoň v době vydání rozhodnutí), nebo o takovou jeho procesní, případně hmotně právní situaci, v níž by objektivně v již existujícím právním vztahu mohl být ohrožen, případně pro nejisté své postavení by mohl být vystaven konkrétní újmě.

V rozsudku dne 31. května 2011, sp. zn. 29 Cdo 3469/2009, který je veřejnosti k dispozici na jeho webových stránkách, Nejvyšší soud vysvětlil, že naléhavý právní zájem na požadovaném určení vyjadřuje způsob právní ochrany, která se má dostat soudním rozhodnutím tomu, kdo má v řízení o určovací žalobě věcnou legitimaci, a to vůči tomu, kdo je k požadovanému určení pasivně věcně legitimován.

V projednávané věci se navrhovatelé (členové družstva) domáhají určení, že druhá až osmá účastnice řízení nejsou členkami družstva, neboť – dle jejich názoru – nebyly splněny podmínky vzniku členství vymezené stanovami družstva. Aktivní věcná legitimace navrhovatelů, jakož i pasivní věcná legitimace družstva a druhé až osmé účastnice, nebyla v řízení zpochybněna a ani Nejvyšší soud o ní nepochybuje.

Závěr odvolacího soudu, podle něhož v projednávané věci naléhavý právní zájem navrhovatelů na požadovaném určení není dán, Nejvyšší soud nesdílí.

Pravidlo, podle něhož soud rozhoduje podle stavu, který existuje v době vyhlášení rozhodnutí (vyjádřené v § 154 odst. 1 o. s. ř.), nic nemění na tom, že otázku existence naléhavého právního zájmu na požadovaném určení soud posuzuje vždy ve vztahu ke konkrétním skutkovým okolnostem, které žalobce (navrhovatel) vylicí v žalobě (návrhu).

V projednávané věci má určení, že druhá až osmá účastnice nejsou členkami družstva (vycházející z toho, že druhá až osmá účastnice se členkami družstva nikdy nestaly), přímý dopad na právní postavení navrhovatelů coby dalších členů družstva, neboť ovlivňuje výkon jejich práv spojených se členstvím v družstvu, zejména práva podílet se vahou svých hlasů na rozhodování členské schůze.

Navrhovatelé přitom nemají k dispozici jiný právní prostředek, jehož prostřednictvím by mohli účinněji hájit svá práva (srov. opět rozsudek sp. zn. 29 Cdo 3469/2009).

Na uvedeném závěru přitom nemůže ničeho změnit okolnost, že navrhovatelé nepožadovali určení „nečlenství“ dotčených osob ke konkrétnímu datu v minulosti. Přestože se skutečnosti rozhodné pro posouzení vzniku členství druhé až osmé účastnice v družstvu (logicky) odehrály v době před zahájením řízení v projednávané věci, je požadované určení způsobilé odstranit stav právní nejistoty mezi účastníky řízení (též k datu vyhlášení rozhodnutí odvolacího soudu, nejen „ke konkrétnímu datu v minulosti“). Sporné právní vztahy, jež mohou být tímto určením dotčeny, stejně jako ohrožení práv navrhovatelů, totiž dosud trvají (družstvo druhou až osmou účastnici nadále považuje za své členky).

Uzavřel-li však odvolací soud, že navrhovatelé naléhavý právní zájem na požadovaném určení nemají, bylo vyloučeno, aby současně návrh přezkoumal po stránce věcné. Takový přezkum je totiž právě naléhavým právním zájmem podmíněn. Jestliže tedy odvolací soud poté, kdy formuloval své závěry o neexistenci naléhavého právního zájmu na požadovaném určení, přezkoumal i závěry soudu prvního stupně ve věci samé, nelze k těmto jeho úvahám při posuzování důvodnosti dovolání přihlídnout (srov. opět SJ 21/97).

Jelikož naléhavý právní zájem navrhovatelů na požadovaném určení je v projednávané věci dán a opačný právní závěr odvolacího soudu není správný, dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. byl v tomto rozsahu uplatněn právem. Nejvyšší soud, aniž se mohl zabývat dovolacími námitkami směřujícími proti řešení přijatému soudem prvního stupně ve věci samé a aniž se zabýval namítanými vadami řízení, proto usnesení odvolacího soudu podle § 243b odst. 2 věty za středníkem a odst. 3 o. s. ř. ve vztahu k dovolateli zrušil a věc potud vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dokazování](#)
- [Bolestné](#)
- [Blankosměnka](#)
- [Nájem](#)
- [Ochrana osobnosti \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Přerušování řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Promlčení a dobré mravy](#)
- [Práva dětí](#)